

WWF България
ул. „Княз Борис I“ №147, ет.1
София 1612

Тел. (02) 950 50 40
Тел. (02) 950 50 41
Факс (02) 981 66 40
office@wwf.bg
http://wwf.bg

Изх. 3572/25.08.2023

До:

г-н Румен Радев
Министър на енергетиката

Изпратено по електронен път на адрес:
zidze@me.government.bg

Становище

Относно: Законопроект за изменение и допълнение на Закона за енергетиката

От името на WWF България, представяме становище относно Законопроект за изменение и допълнение на Закона за енергетиката, предложен за обществено обсъждане от Министерство на енергетиката. Насочили сме нашите коментари и предложения по две теми - подкрепата за енергийно бедните домакинства и възможностите за насърчаване на енергийните общности. Надяваме се коментарите ни да бъдат взети под внимание.

С уважение:

Веселина Кавръкова
Изпълнителен директор на WWF България

Становище на WWF България относно Законопроект за изменение и допълнение на Закона за енергетиката, публикуван за обществено обсъждане на 27 юли, 2023 г.

Относно: Защитата на енергийно бедни домакинства и уязвими клиенти за снабдяване с електрическа енергия

Със ЗИД на ЗЕ за първи път се поставя на обществено обсъждане дефиницията за енергийна бедност, което ще позволи развитие на широк набор от инструменти за реално намаляване на неравенствата и бедността в страната, ускорено повишаване на енергийната ефективност на жилищните сгради и ефективна декарбонизация на сградния сектор. Законното приемане на дефиницията ще позволи нейното приложение в различни програми и схеми, като насочва приоритетно грантовото финансиране към енергийно бедните домакинства, за което от ВВФ България сме апелирали неколкостранно в предходни наши становища и писма до Министерство на енергетиката по темата.

За съжаление, начинът по който е поставена дефиницията в Закона за енергетика като изолирана и без връзка с останалите участници в енергийния пазар създава проблеми от нов тип, които в момента нямат решение.

Проблем 1: Късане на връзката между енергийно бедни домакинства и уязвими клиенти за снабдяване с електрическа енергия. В § 5. чл. 21, както и в § 10. чл. 36б се регламентират компенсация към всички битови клиенти, без изрично добавяне на подточка за енергийно бедните домакинства. Късането на връзката между уязвими клиенти за снабдяване с електрическа енергия и енергийно бедни домакинства, означава неразличаването на тази група при компенсиране на енергийни разходи, когато това е предвидено от държавата. Създадени са условия, в които тази група домакинства ще получават наравно компенсация в едно с всички останали домакинства с по-високи доходи, в размер до 80% от направения разход за енергия (§ 8. чл. 31 и § 5. чл. 21, т.8в). Това означава, че най-голям размер компенсация ще получат тези домакинства с най-високо потребление, докато най-уязвимите ще са изложени на риск, в случай на резки промени в цените без специална социална защита. При възникнал непосилен за плащане текущ разход за уязвимите и енергийно бедни клиенти, те изпадат в практическа невъзможност за каквито и да е инвестиции в дългосрочни мерки за декарбонизация на отоплението и жилището си. По този начин крайната цел на тази реформа няма да бъде постигната.

Решение 1.1: Създаване на връзка между енергийно бедните домакинства и доставчиците на енергия, проявяване на уязвимост на тези домакинства като клиенти, страна на сделката по доставка на електроенергия. Необходимо е изрично уточнение в дефиницията с допълнителна алинея, че уязвим клиент е и битов клиент, в чийто обект, снабдяван с електрическа енергия живеят и членове на енергийно бедни домакинства.

Решение 1.2: Регламентиране на задължение за енергийните предприятия, предоставящи услуги от обществен интерес, да определят специални процедури за непрекъсване на захранването на уязвими клиенти при определени условия. Подсигуряване на необходимия ресурс за осигуряване на тази защита.

Решение 1.3: Създаване на специален фонд за компенсиране на енергийно бедни домакинства и уязвими клиенти за снабдяване с електрическа енергия, или компонент във фонд „Сигурност на електроенергийната система“. Необходимо е изрично добавяне на т. в) в чл.21, т.8в за покриване на разходите на енергийно бедните домакинства и уязвими клиенти за снабдяване с електроенергия.

Решение 1.4: Провеждане на допълнителна социална политика за защита на енергийно бедните домакинства и уязвими клиенти в условията на свободен пазар на електроенергия при покачване на цените на електроенергия. Такава политика би следвало да е в хармония и с дългосрочните цели на политиката за декарбонизация, насърчаване на сдружаване на енергийните общности, и постигане на енергийна независимост на ниво домакинства, като тези възможности трябва да бъдат отворени и достъпни именно за домакинствата в енергийна бедност.

Като начало е необходимо е да се направи препратка към Закона за социално подпомагане в Преходни и заключителни разпоредби на ЗИД на ЗЕ и да се определят източници на финансиране за тези конкретни нужди.

Проблем 2: Изолиране на чл. 38д за защита на енергийно бедни домакинства от цялостната енергийна политика, без възможност за координиране с останалите политики засягащи тази група.

В момента като компетентен орган за управление на Информационна система за домакинства в положение на енергийна бедност и за уязвими клиенти за снабдяване с електрическа енергия е зададено Министерство на труда и социалната политика. В алинея (3) на чл.38д са посочени и всички останали министерства. Липсата на един компетентен орган, който да координира трите министерства за цялостна единна политика е сериозен проблем, който ще се прояви при всяка една следваща програма от различните сфери на компетентност. Същевременно, **МТСП няма създадени правомощия за такава координация**, а само и единствено за управление на въпросната Информационна система. Това ще продължи и задълбочи дългогодишния конфликт между министерствата, ще забави цялостния процес на декарбонизация, и ще доведе до неефективно използване на европейски фондове и ниски резултати от тяхната инвестиция.

Решение 2.1: Създаване на специален компетентен орган за управление на политиките за защита на енергийно бедните домакинства и уязвими клиенти за снабдяване с електрическа

енергия. Необходимо е изрично да се вмени задължение на МТСП/Министерски съвет да разработи Модел за структурата и функциите на този компетентен орган чрез ЗИД на ЗЕ.

Решение 2.2: Създаване на специален член в ЗИД на ЗЕ, който да регламентира създаването на Стратегия за намаляване на енергийната бедност в България. Стратегията трябва да има ясно определени цели за намаляване на енергийната бедност, посочени в Интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата по Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и Съветът от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата.

Стратегията трябва 1) да има срок на публикуване, 2) да определя цялостен пакет от мерки за постигане на цел до целевата дата, 3) да посочва междинни цели, които трябва да бъдат постигнати, и целеви дати за изпълнение постигането им, 4) да оценява въздействието на предприетите стъпки и постигнатия напредък в постигането на целите и изпълнение на целевите дати, 5) да извършва всякаква ревизия на стратегията, каквато компетентния орган смята за подходящо в резултат на оценката, и 6) да вменява задължение за публикуване на доклади за такива оценки на всеки две години.

Относно възможностите за създаване енергийните общности

Енергийните общности и активните потребители са основополагащи форми за въвеждането и развитието на децентрализиран енергиен пазар. Но не са единствените. Считаме, че въвеждайки ги в Закона за енергетиката, законодателят трябва да има визия и да положи основите за децентрализирана енергетика и бъдещото развитие на разнообразните ѝ форми.

Затова считаме, че гражданските енергийни общности и активните потребители, както са заложи в [Директивата за електроенергийния пазар], трябва да се регламентират в Закона за енергетиката по-съществено, подробно, и основополагащо. Не трябва да има никакво съмнение за тяхната роля и субектност на пазара на електрическа енергия. Формите за насърчаване, заложи в Директивата, трябва да бъдат законодателно реализирани с конкретни права и задължения за всички засегнати участници в бъдещите практически отношения. Трябва да се въведат правомощия на регулатора във връзка с изпълнение на тези права и задължения, санкции и привилегии, когато такива са целесъобразни.

Проблем 3: В контекста на горните общи бележки, бихме искали да отбележим, че сред представители на законодателната и изпълнителна власт и участници на енергийния пазар дори има объркване и неправилно сливане между:

- „гражданските енергийни общности“ (уредени в Директивата за електроенергийния пазар) и „енергийните общности за възобновяема енергия“ (уредени във [ВЕИ Директивата]); и
- между „активни клиенти“ (уредени в Директивата за електроенергийния пазар) и „потребители на собствена електрическа енергия от възобновяеми източници“ (уредени във ВЕИ Директивата).

Следва да се подчертае, че горните субекти и децентрализирани форми на участие на енергийния пазар са различни, самостоятелни и следва да бъдат уредени самостоятелно и отделно в българското законодателство, така както са уредени различно и самостоятелно в двете посочени Директиви.

Решение 3: По отношение на гореописания Проблем 3, в Народното събрание в хода на разглеждане на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за енергията от възобновяеми източници („ЗЕВИ“), вх. номер 49-302-01-12 („ЗИД ЗЕВИ“), са предложени конкретни текстове, които да имплементират чл. 21 и чл. 22 от ВЕИ Директивата в частта относно „енергийните общности за възобновяема енергия“ и „потребителите на собствена електрическа енергия от възобновяеми източници“. Те следва да бъдат въведени отделно в ЗЕВИ независимо как и дали се уредят гражданските енергийни общности и активните клиенти в ЗЕ. Освен това считаме, че предложените към ЗИД на ЗЕВИ промени от група депутати са подходящи и конкретни за правилното първоначално имплементиране на ВЕИ Директивата и текстовете в ЗЕ могат да използват много от предложените разпоредби за целите на регулиране на гражданските енергийни общности и активните клиенти.

Проблем 4: Конкретно относно текстовете, предложени в ЗИД на ЗЕ за гражданските общности, считаме, че предложения чл. 92б в ЗИД на ЗЕ е крайно недостатъчен за правилно и работещо имплементиране на изискванията на чл. 16 от Директивата за електроенергийния пазар. Както споделихме, въвеждането на децентрализирани форми на участие на електроенергийния пазар е съществена реформа в установените практики на пазара. Това изисква повече законодателна конкретика, за да се избегнат последващи регулаторни, практически и технически неясноти и злоупотреби.

Решение 4.1: Считаме, че е **редно гражданската енергийна общност да се регистрира** като такава от КЕВР. Когато наред с регистрацията е необходима и лицензия по ЗЕ, за някоя от изпълняваните от общността дейности: производител, доставчик / търговец, оператор на разпределителни системи, участник на пазара, извършващ агрегиране или координатор на балансираща група, регистрацията и лицензирането трябва да се слеят в една процедура. Но при всички положения е важно да е ясно, че дадена лицензия и издадена на гражданска енергийна общност или на друго предприятие. Чрез изричната регистрацията КЕВР ще може да контролира и изпълнението на специалните законови изисквания, квалифициращи даден субект като гражданска енергийна общност.

Проблем 5: Считаме, че ал. 4 от новопредложения чл. 92б. е крайно недостатъчен и всъщност объркващ с оглед регулиране на дейностите, които може да извършва общността:

- т. 1 създава разбиране, че общността ще може да търгува с електрическа енергия извън членовете си само по отношение на излишъците от производството. Такова ограничение Директивата не позволява, а текстът на ЗИД на ЗЕ е в конфликт с дефиницията на гражданска енергийна общност, както е заложена в Директивата и повторена в ЗИД на ЗЕ, в т.11в, буква в). Енергийната общност, ако предлага икономически, социални или екологични ползи за членовете и районите, не трябва да е ограничена само до разпределяне на енергия вътрешно.
- Същевременно, ЗИД на ЗЕ не регламентира изрично, че енергийните общности могат да притежават затворени разпределителни мрежи. Трябва да се уреди изрично с изменения в съответните членове на ЗЕ. Това е съществена условия за умни енергийни и ефективни общности.

Предлагаме следния набор от решения:

Решение 5.1: Трябва да се уреди подробно ролята на общностите като доставчик на енергия на членовете си, регистрацията и смяната на доставчик.

Решение 5.2: Трябва да се уреди изрично възможността за нетно отчитане и виртуално нетно отчитане в отношенията в самата общност и между общността и други участници на пазара. Без тези тарифни модели е практически невъзможно ефективното участие в общности, както и съвместното действие между активни потребители.

Решение 5.3: Приветстваме предложението енергийната общност да може да се учреди като кооперация, но за целта трябва да се измени Закона за кооперациите. Ние считаме, че това всъщност е една от най-подходящите форми за енергийните общности.

Решение 5.4: Бихме препоръчали изрично да се въведат конкретно няколко основни принципа на общностите:

- На демократичност – където един член на общността има един глас в общото събрание независимо от дяловата вноска в имуществото (по примера на кооперациите и добрите практики в ЕС); и
- Изрично да се ограничат възможностите за разпределяне на печалба, за да се изпълни на практика изискването на дефиницията в чл. 2, т. 11, буква „б“ на Директивата за електроенергийния пазар. Добър пример е ограничаване на разпределяне на печалби до 6% годишна възвращаемост на инвестициите.

Решение 5.5: Би следвало да се конкретизира и какво значи, че „при участие на предприятия в граждански енергийни общности, тяхното участие не трябва да е свързано с основната им търговска или професионална дейност“. Такова изискване, например, може да е свързано с осъществяване на реална друга икономическа дейност и определена граница на оборота, който произтича от участието в общността.

В допълнение правим следните забележки:

- Бихме искали да подчертаем, че ал. 5 от чл. 92б, като бланкетно повторение на същите текстове от Директивата, няма да има никакъв ефект в сегашното си декларативно съдържание. Трябва да се развият конкретни правила, конкретни права на дадени субекти и задължения на други, включително и обвързани със санкции, за да се постигне целта за насърчаване на гражданските енергийни общности.
- Особено важно е да се регламентира и гарантира конкретно присъединяването и отношенията с операторите на преносната и разпределителните мрежи.

Конкретно относно текстовете, предложени в ЗИД на ЗЕ за активните потребители

Проблем 6: Считаме, че предложения чл. 92в не имплементира, а по-скоро повтаря разпоредбите на Директивата за електроенергийния пазар. Тези разпоредби обаче не създават пряко конкретни права и задължения за участниците на енергийния пазар, а създават задължения държавата да въведе в националното си законодателство конкретни мерки и правила. Не считаме, че чрез този подход ще се постигнат целите на Директивата.

Бихме искали да маркираме основни моменти, които Законът за енергетиката трябва да конкретизира, за да се гарантира, че активните клиенти ще се възползват от модерния електроенергиен пазар в Европа:

- **Решение 6.1:** На първо място, в дефиницията на активни клиенти е добре да се уточни, че инсталациите за съхранение или производство може да са разположени не само в свои, но и в чужди обекти / недвижими имоти. Важната е целта, тези обекти да се управляват и ползват от активните клиенти.
- **Решение 6.2:** Трябва да се въведат конкретни правила за реда за присъединяване на обекти за производство и съхранение на активните клиенти, които да задължат операторите на мрежите с конкретни срокове и технически процедури за присъединяване. Декларативният текст на ал. 1 от чл. 92в не е достатъчен според нас. В момента един от основните проблеми пред собственото производство е тежката и бавна процедура с операторите на мрежите, които третират подобни обекти като на производители, а не на потребители.

В допълнение правим следните забележки, свързани с вече предложените решения:

- Както и при енергийните общности, продажбата на електрическа енергия директно на друг клиент и съвместното действие между активни клиенти няма да се приложи практически, ако не се въведат и правила за нетно и виртуално нетно отчитане.
- Също така, балансирането между производство и потребление също няма да е ефективно, ако не се въведе задължение на операторите на мрежите и доставчиците на електрическа енергия да отчитат и нетират продажби между клиенти без

допълнителни дискриминационни условия, както и да нетират доставената чрез мрежата и получена в мрежата електрическа енергия към клиента. Трябва да се въведе нетно отчитане.

- Директивата за електроенергийния пазар обръща особено внимание на осигуряване на достъп на клиентите до пазарите на електрическа енергия, за да могат „да търгуват със своята гъвкавост и произведената от самите тях електроенергия.“ Тези права не са дадени на практика нито на клиентите, нито на активните клиенти, включително чрез агрегатори. Няма правила за предоставяне на услуги по агрегиране, нито за начина на достъп на клиентите до, например, организирания пазар на електрическа енергия. Следва да се предвидят възможности и за търговия от клиентите със своята гъвкавост и произведената от тях енергия в двустранните им договори с доставчици и крайни снабдители